

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.01.003>
УДК 346.543

Вікторія РЕЗНІКОВА, д-р юрид. наук, проф., завідувач кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

ORCID: orcid.org/0000-0003-0149-0710

Володимир УСТИМЕНКО, чл.-кор. НАН України та НАПрН України, д-р юрид. наук, проф., Заслужений юрист України, директор Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», м. Київ, Україна

ORCID: orcid.org/000000021094422X

Валентин ЩЕРБИНА, акад. НАПрН України, д-р юрид. наук, проф., Заслужений юрист України, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

ORCID: orcid.org/0000-0003-4221-0965

ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ ДО ПРАВА ЄС

Ключові слова: адаптація до права ЄС, іноземні інвестиції, скринінг, державне регулювання, правове регулювання економіки.

Досліджено сучасний стан інвестиційного законодавства. Особливу увагу приділено порівняльно-правовому аналізу законодавства України про іноземні інвестиції з правом Європейського Союзу, з тим, щоб виявити проблеми і запропонувати шляхи їх вирішення задля ефективного залучення іноземних інвестицій в економіку України в період воєнного стану та в повоєнний час. Стверджується, що запровадження в Україні власного механізму скринінгу прямих іноземних інвестицій є критично важливим для сталого функціонування економіки у воєнні та повоєнні часи, а також прогнозованим з огляду на вже розпочаті процеси наближення українського законодавства до права Європейського Союзу. Обґрунтовано висновок про те, що господарське (економічне) законодавство, зокрема інвестиційне, потребує системного оновлення (модернізації).

Вступ. Економіка України в сучасних умовах потребує невідкладного системного, заснованого на комплексному підході, реформування господарського законодавства. Одним із пріоритетних напрямів такого реформування є наближення українського законодавства в окремих галузях та сферах до права ЄС, імплементація угод Світової організації торгівлі (СОТ), розвиток капіталу та організованих товарних ринків (зі створенням інтегрованого центру для капіталів і товарних ринків), цифровізація адміністративних послуг, надання податкових та митних стимулів для індустріальних парків і створення фондів тощо [1].

Цитування: Резнікова В., Устименко В., Щербина В. Проблеми удосконалення законодавства України про іноземні інвестиції в контексті адаптації до права ЄС. *Економіка та право*. 2025. № 1. С. 3—11. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.01.003>

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового регулювання інвестиційної діяльності, правового режиму іноземних інвестицій досліджено в працях О. Вінник, В. Коссака, М. Михайлів, Г. Пузанової, О. Семерака та інших українських науковців. Утім, зміни, що відбулися останнім часом в законодавстві України стосовно іноземного інвестування, потребують поглибленого аналізу з погляду впровадження європейських підходів до нормопроектної діяльності, підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій в економіку України в період воєнного стану та в повоєнний час.

Метою статті є з'ясування ефективності норм інвестиційного законодавства, виявлення проблем у нормопроектуванні, правозастосуванні та формулювання пропозицій, спрямованих на ефективніше залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Результати дослідження. Реформа інвестиційного законодавства є першорядною в світлі перспектив повоєнного відновлення економіки України, пошуку необхідних для цього ресурсів, джерел фінансування.

Основу інвестиційного законодавства України сьогодні складають Закони України від 18.09.1991 № 1560-XII «Про інвестиційну діяльність», від 19.03.1996 № 93/96-ВР «Про режим іноземного інвестування» та від 10.09.1991 № 1540а-XII «Про захист іноземних інвестицій на Україні», які вже давно втратили актуальність, не відповідають потребам сьогодення, аж ніяк не забезпечують реального захисту іноземних інвестицій. Їхнє фрагментарне оновлення проблеми не вирішує.

Не змінили ситуацію в сфері іноземного інвестування на краще й доволі декларативний за змістом Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» (відомий також як закон про «інвест-нянь»), а також Методологія розрахунку обсягу державної підтримки для інвестиційного проєкту із значними інвестиціями, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 07.07.2021 № 714, і Порядок та методологія проведення оцінки інвестиційного проєкту із значними інвестиціями, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2024 № 312. Спочатку згаданий вище закон зазнав конструктивної критики з боку юристів-практиків [2], а пізніше продемонстрував свою провальну неефек-

тивність [3]. Черговою спробою виправити ситуацію стало ухвалення Закону України від 09.08.2023 № 3311-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проєктів із значними інвестиціями», який: а) запровадив нову форму державної підтримки для інвесторів у вигляді часткової компенсації вартості будівництва об'єктів суміжної інфраструктури; б) запровадив можливість інвестору розпочати реалізацію проєкту до укладання спеціального інвестиційного договору та внести інвестиції на передпроектні роботи (підготовка документації, купівля земельної ділянки тощо) в обсязі 25 % від вартості загального розміру значних інвестицій; в) зменшив вимоги щодо розміру значних інвестицій до €12 млн з €20 млн, а також кількості створених нових робочих місць — з 80 до 50 упродовж строку реалізації інвестиційного проєкту, що мало б розширити коло потенційних інвесторів; установив часові можливості для доопрацювання, а не повернення поданих інвестором документів та спеціального інвестиційного договору (не більше двох місяців). Ефективність цих нововведень все ще є сумнівною і не демонструє відчутного прогресу на шляху до залучення необхідних Україні іноземних інвестицій.

Такий шлях розвитку вітчизняного інвестиційного законодавства, за якого винятково іноземним інвесторам надаються різного роду пільги, компенсації та преференції, видається нам завідомо хибним, безперспективним та дискримінаційним. В історії України вже був період, коли підприємства з іноземними інвестиціями могли користуватися спеціальним податковим привілеєм: нововведені податки або зміни в податкових правилах, які погіршували становище підприємств з іноземними інвестиціями, порівнюючи з податковим режимом, що діяв на момент їх введення, до них не застосовували. Окрім того, новостворювані підприємства з іноземними інвестиціями могли тимчасово бути увільнені від податку на прибуток¹. Як наслідок, багато підприємств з іноземними інвестиціями функціонували як своєрідні «внутрішні офшори», допомагаючи вітчизняним підприємствам полегшувати власний податковий тягар. Піз-

¹ Такі пільги ґрунтувалися на чинних на той час документах: Законі України від 13.03.1992 «Про іноземні інвестиції» та Декреті Кабінету Міністрів України від 20.05.1993 «Про режим іноземного інвестування».

ніше було ухвалено Закон України від 17.02.2000 № 1457-III «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження», що урівняв підприємства з іноземними інвестиціями у правах з рештою підприємств і, зокрема, визначив для підприємств з іноземними інвестиціями національний режим оподаткування. Після бурхливих політичних дебатів і кількох засідань Конституційного Суду України дію цього Закону було поширено на всі підприємства з іноземними інвестиціями, незалежно від часу їх створення [4]. Отже, законодавцеві варто вчитись на власних помилках, тому вважаємо, що почати реформу інвестиційного законодавства доцільно буде найперше зі скасування спеціальних пільг (фіскальних, адміністративних, зокрема на кшталт «інвестиційних нянь») і гарантування на недискримінаційних засадах рівного доступу для вітчизняних та іноземних компаній як державної, так і приватної форми власності до всіх інвестиційних проєктів, а також усіх ресурсів на відкритих ринкових умовах.

Прямі іноземні інвестиції (*foreign direct investment, FDI*) — довгострокові вкладення тух чи інших матеріальних засобів компаніями-нерезидентами в економіку країни, їх залучення та правове забезпечення потребують особливої уваги з боку законодавця. Саме прямі іноземні інвестиції є найбажанішою формою капіталовкладень для всіх економік, що розвиваються, оскільки саме вони дають змогу реалізовувати масштабні проєкти. Крім того, до країни надходять інновації, новітні технології, актуальні практики корпоративного управління тощо [5]. Попри складнощі відновлення, необхідною умовою економічного поступу країни є значний приплив саме прямих іноземних інвестицій, які, з одного боку, мають одразу бути результативними та ефективними, з іншого — такими, які не викликають сумнівів у їхній чистоті та надійності. І це ще один важливий аспект реформування інвестиційного законодавства — безпековий, через правове забезпечення доброчесності інвестицій, що залучаються. Для України безпекові потреби набувають і набуватимуть дедалі ширших вимірів. «Традиційно» головною турботою урядів було створення умов для залучення іноземних інвесторів, у чому вбачалися (і часто справедливо) значні можливості прискорення економічного розвитку країни.

Але з часом почали проявлятися і «побічні ефекти» широкого відкриття національних економік для іноземних інвесторів, оскільки сподівання щодо позитивного впливу іноземних інвестицій на зростання не завжди виправдувались, до того ж частішали навіть негативні впливи у формі втрати конкурентних переваг національних компаній, з'являлись можливості посилення політичного тиску на національні уряди. Через це дедалі більше країн запроваджували і запроваджують механізми, спрямовані на забезпечення чистоти інвестиційних ресурсів, захисту економік країн від потенційно ризикових іноземних інвестицій, унеможливлення незаконного або недобросовісного їх використання іноземними державами [6].

У березні 2019 р. держави — члени ЄС ухвалили рішення про створення Механізму скринінгу іноземних інвестицій (*EU Investment Screening Mechanism*), який був запроваджений наприкінці 2020 р. [7] і, встановлюючи загальні правила перевірки інвестицій, дозволяв державам-членам самостійно визначати особливості і рівень їх застосування [8]. За допомогою такого інструмента всі держави-члени та Європейська комісія можуть перевіряти окремі прямі іноземні інвестиції, а держави-члени зможуть ухвалювати обґрунтовані рішення щодо перевірки. Це має сприяти безпеці національних економік країн — членів ЄС і посилити можливості захисту колективної безпеки всього Євросоюзу [9]. Хоч механізм спрямований на посилення контролю за зовнішніми інвестиціями загалом, однак переважно (і це не приховується) центром уваги є обмеження входу китайського бізнесу в європейські технологічні активи. Подібні заходи набувають додаткової актуальності внаслідок російської агресії проти України, запровадження санкційних заходів проти агресора, а також невизначеністю подальших геополітичних процесів і подій, насамперед таких, що стосуються критичних і стратегічних ключових галузей та сфер (енергетика, космос, оборона), в яких створюються і застосовуються передові технології, що й визначає конкурентоспроможність економіки країни. Запровадження в ЄС таких механізмів, по-перше, означає, що Україна, як кандидат на вступ до ЄС, повинна буде також розробити і впровадити аналогічні механізми (відповідно до вимог ЄС). По-друге, їх застосування в ЄС вже найближчим часом приноси-

тиме користь і безпосередньо Україні, оскільки буде зрозумілою якість інвестицій, які надходитимуть з Європи і зможуть надалі мати безпосередній вплив на українське інвестиційне середовище. Отже, запровадження в Україні власного механізму скринінгу прямих іноземних інвестицій є критично важливим для сталого функціонування економіки у воєнні та повоєнні часи, а також прогнозованим з огляду на тривалі процеси наближення українського законодавства до *acquis* ЄС. Євроінтеграційний чинник, очевидно, стане вирішальним у визначенні підходів до *урегулювання механізму скринінгу прямих іноземних інвестицій* з огляду на положення Регламенту (ЄС) 2019/452 (Regulation, 2019) Європейського Парламенту та Ради від 19.03.2019, що встановлює рамки для перевірки прямих іноземних інвестицій в ЄС [10]. Скринінг прямих іноземних інвестицій — це складний механізм, який не повинен створювати значного регуляторного навантаження на іноземних інвесторів і одночасно має запроваджувати процедуру надання дозволів на здійснення таких інвестицій, передбачати чіткі критерії господарських операцій, що підлягають скринінгу, їхні ознаки та порогові значення, повноваження відповідального органу, санкції за недотримання вимог тощо [11, с. 75, 86]. Саме тому визначення скринінгу прямих іноземних інвестицій має бути комплексним, повинно враховувати вимоги національної безпеки та громадського порядку України, особливо у воєнні та повоєнні часи, і водночас відповідати задекларованому державою курсу на лібералізацію прямих іноземних інвестицій. Україні потрібно знайти збалансований підхід до запровадження скринінгу прямих іноземних інвестицій, урахувуючи досвід передових економік світу, країн-партнерів, особливо положення Регламенту (ЄС) 2019/452, що є логічним у процесі європейської інтеграції нашої держави.

Є чимало й інших директив і регламентів, до яких належить адаптувати вітчизняне інвестиційне законодавство з огляду на обраний Україною європейський вектор розвитку: Директива Ради Європейського Співтовариства 93/6/ЄЕС від 15.03.1993 «Про адекватність капіталу інвестиційних фірм і кредитних установ»; Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/2034 від 27.11.2019 «Про пруденційний нагляд за інвестиційними фірмами та про внесення змін до директив 2002/87/ЄС, 2009/65/ЄС,

2011/61/ЄС, 2013/36/ЄС, 2014/59/ЄС та 2014/65/ЄС»; Директива Європейського Парламенту і Ради 2011/61/ЄС від 08.06.2011 «Про керуючих альтернативними інвестиційними фондами та про внесення змін і доповнень до директив 2003/41/ЄС і 2009/65/ЄС та регламентів (ЄС) № 1060/2009 і (ЄС) № 1095/2010»; Директива 2011/61/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 08.06.2011 «Про управляючих фондів альтернативних інвестицій (*AIFMD*)»; Директива 2009/65/ЄС Європейського парламенту та Ради від 13.07.2009 «Про координацію законів, підзаконних актів та адміністративних положень стосовно підприємств колективного інвестування в перевідні цінні папери (*UCITS*)»; Директива Комісії «Про виконання Директиви 2009/65/ЄС Європейського Парламенту та Ради, що стосується організаційних вимог, конфлікту інтересів, порядку ведення бізнесу, системи управління ризиками та змісту угоди між депозитарієм та керуючою компанією»; Директива Комісії 2010/42/ЄС від 01.07.2010 (номер Директиви було офіційно виправлено на 2010/44/ЄС) «Про виконання Директиви 2009/65/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно певних положень щодо злиття фондів, структур типу основна-донор та процедури повідомлення»; Делегований Регламент Комісії (ЄС) 2019/819 від 01.02.2019, що доповнює Регламент (ЄС) № 346/2013 Європейського Парламенту та Ради «Щодо конфлікту інтересів, вимірювання соціального впливу та інформації для інвесторів у сфері європейської соціальної сфери фонди підприємництва»; Делегований Регламент Комісії (ЄС) 2019/820 від 04.02.2019, що доповнює Регламент (ЄС) № 345/2013 Європейського Парламенту та Ради «Щодо конфлікту інтересів у сфері європейських фондів венчурного капіталу» тощо. Водночас важливим є врахування викликів воєнного часу та повоєнного відновлення економіки, наявності агресивного сусіда — російської федерації, підвищення рівня забезпечення обороноздатності країни з розрахунку на власні сили.

У контексті неминучої євроінтеграції доречним також видається *створення в Україні дієвих компенсаційних схем*, які належно захищали б права та інтереси інвесторів і які досить таки давно застосовують у країнах ЄС [12]. Так, Директива 97/9/ЄС Європейського парламенту та Ради від 03.03.1997 «Про схеми компенсації інвесторам» передбачає, що усі держави-чле-

ни повинні мати схеми компенсації для інвесторів, які б гарантували узгоджений мінімальний рівень захисту, принаймні для певних інвесторів, у випадку, коли інвестиційна компанія буде неспроможною виконати свої зобов'язання перед клієнтами свого інвестора. Слід зазначити, що не існує єдиного загальноприйнятого управлінського підходу до організації компенсаційних схем. Кожна держава — член ЄС самостійно обирає рішення про їхню форму власності, структуру управління, відносини з регулятором. Відповідно до ч. 1 ст. 2 Директиви 97/9/ЄС кожна держава-член має забезпечити, щоб на її території були впроваджені і офіційно визнані одна або більше схем компенсації для інвесторів. За винятком обставин, передбачених у другому підпункті і в ст. 5(3), жодна інвестиційна компанія, уповноважена у тій державі-члені, не може вести інвестиційний бізнес, поки вона не включена в одну з таких схем. Натомість національне інвестиційне законодавство України не передбачає поки що існування жодної схеми компенсації для інвесторів. На жаль, на сьогодні для захисту інтересів інвесторів фактично існує лише один механізм захисту прав — механізм страхування ймовірних ризиків, які можуть виникати на ринку інвестування, ринку фінансових послуг та інших ринках.

Зауважимо, що реформування інвестиційного законодавства — це завдання не лише на перспективу повоєнного періоду відбудови та відродження національної економіки, але і нагальна потреба сьогодення, про що свідчать статистичні показники залучення іноземних інвестицій. Так, за січень — травень 2024 р. чистий приплив прямих іноземних інвестицій в Україну становив 2,2 млрд дол. США з яких 1,5 млрд дол. США — реінвестування доходів. Для порівняння, за аналогічний період 2023 р. приплив прямих іноземних інвестицій становив 2,1 млрд дол. США [13]. За даними Національного банку України, обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України (залишків) (інструменти участі в капіталі та боргові інструменти) на 31.03.2024 становив 55 786,6 млн дол. США. Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Найвагоміші обсяги прямих інвестицій (залишків) були спрямовані до підприємств промисловості — 38,9 % і установ та організацій, що здійснюють оптову та роздрібну тор-

гівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів — 17,0 %. До основних країн-інвесторів належать Кіпр — 31,6 %, Нідерланди — 20,8, Швейцарія — 4,2, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії — 4,8, Німеччина — 4,3, Австрія — 3,5, Люксембург — 2,7 і Франція — 2,6 %. У Національній економічній стратегії на період до 2030 року, ухваленій 2021 р., завдання залучення прямих іноземних інвестицій визначено як один із головних пріоритетів: першочерговим етапом є формування конкурентоспроможних умов для бізнесу та інвестицій, а також відновлення довіри до державних інститутів. Це дасть змогу перемогти у конкуренції за капітал на світовому ринку та зрештою залучити інвестиції для модернізації секторів економіки [14]. Серед стратегічних орієнтирів визначено збільшення чистого притоку прямих іноземних інвестицій не менше ніж до 15 млрд дол. США на рік від 2025 р. Тобто в умовах воєнного стану, коли країна перебуває на стадії використання всіх критичних запасів державного бюджету, залучення додаткового іноземного капіталу є питанням виживання держави.

На особливу увагу заслуговує також *питання впливу держави на економіку країни загалом та на інвестиційну діяльність зокрема*. Державне регулювання інвестиційної діяльності — це комплекс організаційних, економічних та правових заходів держави, спрямованих на поширення та активізацію інвестиційних процесів.

Економічна теорія пропонує два основних концептуальних підходи щодо впливу держави на інвестиційну діяльність і втручання її в інвестиційний процес. Згідно з першим, держава активно бере участь в інвестиційному процесі, виконуючи функції ключового інвестора. Це передбачає концентрацію капіталу, забезпечення інвесторів матеріально-технічними ресурсами, управління розподілом доходів від інвестицій та інші подібні функції. Такий підхід притаманний централізованим економікам, де держава бере на себе значну роль у плануванні та реалізації інвестиційних проєктів. Інший підхід орієнтований на максимальну свободу інвесторів. У цьому випадку держава впливає на інвестиційний процес винятково за допомогою макроекономічних інструментів, таких як податкова, кредитна та амортизаційна політика, а також за допомогою стимулювальних заходів, серед яких субсидії та санкції. Такий підхід

характерний для ринкових економік, що прагнуть до мінімізації втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання [15, с. 57—62]. Світовий досвід демонструє, що між цими двома підходами існує широкий спектр форм та інструментів непрямого впливу держави на інвестиційну діяльність. До таких заходів належать кредитування, податкове регулювання, амортизаційна політика, державний лізинг, ліцензування, квотування, стандартизація, антимонopolне регулювання та інші. Ці методи реалізуються через відповідні державні інституції, які, хоча й не є прямими учасниками ринкових відносин, забезпечують формування сприятливого інвестиційного клімату.

Однією з важливих складових державного регулювання є політика протекціонізму, спрямована на захист національного інвестиційного ринку. Її основними інструментами є підвищення митних тарифів на імпорту, оподаткування іноземних інвестицій, обмеження ввезення певних товарів. Така політика сприяє стимулюванню розвитку національного виробництва, експорту продукції вітчизняного виробництва та залученню іноземного капіталу, водночас перешкоджаючи експорту національного капіталу. У сучасному глобалізованому світі тенденції державного регулювання інвестиційної діяльності характеризуються певною бінарністю. Тобто спостерігається лібералізація інвестиційного режиму, яка проявляється у спрощенні процедур доступу до раніше закритих секторів, ліквідації монополій, приватизації державних підприємств, а також створенні спеціальних економічних зон із податковими та іншими стимулами для залучення іноземного капіталу. Водночас посилюється регуляторна складова, зумовлена потребою захисту стратегічних секторів, національних ресурсів і забезпечення національної безпеки. Також важливим фактором є вплив глобальних викликів, як-от фінансові кризи, продовольчі потрясіння, екологічні загрози, військові та безпекові загрози тощо. Це змушує держави вводити нові обмеження на участь іноземних інвесторів у певних секторах або запроваджувати жорсткіші процедури оцінювання й затвердження інвестиційних проєктів. У країнах із перехідною економікою та низькою інвестиційною привабливістю вживають заходи з надання пільг іноземним інвесторам, що компенсує підвищені ризики ведення бізнесу.

Законодавче регулювання є ключовим елементом державної політики у сфері інвестицій. Ефективна правова база, яка регулює права, обов'язки та гарантії інвесторів, є вирішальним чинником залучення капіталу. Світовий досвід свідчить, що країни з трансформаційними економіками активно вдосконалюють своє інвестиційне законодавство з метою створення сприятливіших умов для залучення іноземних інвестицій. Конкуренція за інвестиції змушує держави посилювати власні регуляторні механізми, надаючи додаткові стимули та гарантії іноземним інвесторам. Отже, сучасна політика у сфері іноземних інвестицій базується на балансі між лібералізацією та директивним регулюванням, що допомагає державам досягати економічних і соціальних цілей, одночасно зберігаючи інвестиційну привабливість.

Реформування та якісне оновлення інвестиційного законодавства — наріжне завдання модернізації економічного (господарського) законодавства. Створення та підтримання ефективного, життєздатного інвестиційного ринку — це запорука розвитку конкуренції в реальному секторі економіки України, формування розвиненої ринкової економіки в Україні, чому має передувати ще її поствоєнне відновлення. Найчутливішим питанням залишається безпека та доброчесність інвестицій, особливо в період дії воєнного стану.

Насамкінець зазначимо, що реформування інвестиційного законодавства як підгалузі господарського законодавства України, його системна модернізація аж ніяк не означає збільшення кількості спеціальних законів, якими врегульовуються ті чи інші сфери господарського життя, ті чи інші види господарської діяльності, методи та засоби впливу держави на економіку країни тощо. Навіть найновіші акти законодавства найкращого європейського зразка в значній кількості не спроможні будуть гарантувати ефективність правового забезпечення всіх економічних процесів у нашій країні. Ефективність такого забезпечення залежить не тільки і не стільки від кількості актів законодавства, скільки від їх систематизації — формування стрункої та взаємоузгодженої системи.

Що легше пересічному підприємцеві чи інвестору, який здебільшого не має юридичної освіти: розібратися в сотнях законів і сотнях тисяч підзаконних актів господарського зако-

нодавства (не узгоджених із актами цивільного, податкового, фінансового, облікового, банківського, страхового тощо законодавства) або взяти до рук один кодекс, де він знайде відповіді на всі ключові питання щодо правового забезпечення його діяльності? Звісно ж, відповідь: друпе.

Висновки. Господарське законодавство, включно з інвестиційним законодавством, потребує системного оновлення (модернізації), що забезпечить: упорядкованість господарської діяльності на вищому рівні; закладення підґрунтя для системного, послідовного, логічного розвитку законодавства щодо господарської діяльності; досягнення взаємоузгодженості й стабільності дії правових норм, які регулюють відносини у сфері економіки; відповідність законодавства новітнім потребам економіки; спрощення пошуку суб'єктами

правозастосування необхідного нормативного матеріалу; оптимальне поєднання державного регулювання і ринкової саморегуляції економіки; урахування і узгодження публічних та приватних інтересів в економічній сфері; досягнення єдності відповідної правозастосовної (зокрема судової) практики; зменшення кількості економічних правопорушень, господарських спорів, які підлягають судовому розгляду, тощо.

Першорядними кроками в цьому контексті могли би бути усунення системних вад вітчизняного нормопроекткування, оновлення його методів і засобів з використанням усталених у праві ЄС принципів правотворчої діяльності, закріплення на законодавчому рівні інвестиційної політики як частини економічної політики держави, що враховує воєнні та повоєнні виклики розвитку країни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна стратегія збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну. *USAID*. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/FDI-Strategy-Section-1-The-View-from-Above-UKR.pdf> (дата звернення: 10.02.2025).
2. Лисенко С. Чи запрацює закон про інвестиційну няню? *Higher School of Advocacy*. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/chy-zapratsuyue-zakon-pro-investitsijnu-nyanu> (дата звернення: 10.02.2025).
3. Тарасовський Ю. За два роки «Інвестняня» не змогла залучити інвестицій. *Forbes*. URL: <https://forbes.ua/news/za-dva-roki-investnyanya-ne-zmogla-zaluchiti-investitsiy-minekonomiki-otrimalo-lishe-pyat-zayavok-16022023-117684> (дата звернення: 10.02.2025).
4. Про оподаткування підприємств з іноземними інвестиціями: Рішення Конституційного Суду України від 29.01.2002 у справі №1-17/2002. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-02#Text> (дата звернення: 10.02.2025).
5. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 10.02.2025).
6. Залучення доброчесних інвестицій. *Центр Разумкова*. Грудень 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/05/2023-РАКТ-8.pdf> (дата звернення: 10.02.2025).
7. EU foreign investment screening mechanism becomes fully operational. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1867 (дата звернення: 10.02.2025).
8. Горюнов Д. та ін. Скринінг іноземних інвестицій в Україну. *FREEhost.UA*. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2021/09/Скринінг-іноземних-інвестицій.pdf> (дата звернення: 10.02.2025).
9. Report from the Commission to the European Parliament and the Council. *European Union*. URL: <https://op.europa.eu/en/publicationdetail/-/publication/2484a1ca-4e68-11ec-91ac-01aa75ed71a1/language-en> (дата звернення: 10.02.2025).
10. Regulation 2019/452 EN. *EUR-LEX*. 2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.LI.2019.079.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2019%3A079I%3ATOC> (дата звернення: 10.02.2025).
11. Кучерявенко С. Скринінг прямих іноземних інвестицій. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 1. С. 75—89.
12. Глібо С.В., Шовкопляс Г.М. Компенсаційні схеми захисту прав інвесторів у ЄС та їх впровадження в Україні. *Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку*. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/26.05.15/Conf_26.05.15_23.pdf (дата звернення: 10.02.2025).
13. Іноземні інвестиції в Україну зростають: хто вкладає найбільше коштів в українські компанії? *Visit Ukraine*. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/4424/foreign-investment-in-ukraine-is-growing-who-invests-the-most-in-ukrainian-companies#statistika-inozemnix-investicii-ta-investiciinii-klimat-v-ukrayini~:text> (дата звернення: 10.02.2025).

14. Інвестиційна діяльність в Україні за 1 квартал 2024 року. *Міністерство економіки України*. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9cb46b66-6285-4f7f-a08e-f450f32f0cb2&title=InvestitsiinaDialnistVUkrainiZa1-Kvartal2024-Roku> (дата звернення: 10.02.2025).
15. Державне регулювання інвестиційної діяльності: навч. посіб. / укл. М.А. Слатвінський. Умань: Візаві, 2014. 198 с.

Надійшла 11.02.2025

REFERENCES

1. Natsionalna stratehiya zbilshennya pryamykh inozemnykh investytsiy v Ukrainu. *USAID*. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/FDI-Strategy-Section-1-The-View-from-Above-UKR.pdf> [in Ukrainian].
2. Lysenko S. Chy zapratsyuye zakon pro investytsijnu nyanyu? *Higher School of Advocacy*. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/chy-zapratsyuye-zakon-pro-investytsijnu-nyanyu> [in Ukrainian].
3. Tarasovskyy YU. Za dva roky "Investnyanya" ne zmogla zaluchyty investytsiy. *Forbes*. URL: <https://forbes.ua/news/za-dva-roki-investnyanya-ne-zmogla-zaluchiti-investitsiy-minekonomiki-otrimalo-lishe-pyat-zayavok-16022023-117684> [in Ukrainian].
4. Pro opodatkovannya pidpryyemstv z inozemnymi investytsiyamy: Rishennya Konstytutsijnogo Sudu Ukrainy vid 29.01.2002. u spravi No. 1-17/2002. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-02#Text> [in Ukrainian].
5. Pryami inozemni investytsiyi (PII) v Ukrainu. *Minfin*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> [in Ukrainian].
6. Zaluchennya dobrochesnykh investytsiy. *Razumkov Center*. Hruden 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/05/2023-PAKT-8.pdf> [in Ukrainian].
7. EU foreign investment screening mechanism becomes fully operational. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1867
8. Horyunov D. ta in. Skryninh inozemnykh investytsiy v Ukrainu. *FREEhost.UA*. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2021/09/Skryninh-inozemnykh-investytsiy.pdf> [in Ukrainian].
9. Report from the Commission to the European Parliament and the Council. *European Union*. URL: <https://op.europa.eu/en/publicationdetail/-/publication/2484a1ca-4e68-11ec-91ac-01aa75ed71a1/language-en>
10. Regulation 2019/452 EN. *EUR-LEX*. 2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.LI.2019.079.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2019%3A079I%3ATOC>
11. Kucheryavenko S. Skryninh pryamykh inozemnykh investytsiy. *Zovnishnya torhivlya: ekonomika, finansy, pravo*. 2024. No. 1. S. 75-89 [in Ukrainian].
12. Hlibko S. V., Shovkoplyas H. M. Kompensatsiyni skhemy zakhystu prav investoriv u YES ta yikh vprovadzhennya v Ukraini. *Scientific and research institute of providing legal framework for the innovative development*. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/26.05.15/Conf_26.05.15_23.pdf [in Ukrainian].
13. Inozemni investytsiyi v Ukrainu zrostayut: khto vkladaye naybilshe koshtiv v ukrajinski kompaniyi? *Visit Ukraine*. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/4424/foreign-investment-in-ukraine-is-growing-who-invests-the-most-in-ukrainian-companies#statistika-inozemnix-investicii-ta-investiciinii-klimat-v-ukrayini~:text> [in Ukrainian].
14. Investytsiyna diyalnist v Ukraini za 1 kvartal 2024 roku. *Ministry of Economy of Ukraine*. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9cb46b66-6285-4f7f-a08e-f450f32f0cb2&title=InvestitsiinaDialnistVUkrainiZa1-Kvartal2024-Roku> [in Ukrainian].
15. Derzhavne rehulyuvannya investytsiynoyi diyalnosti: navch. posib. / uкл. М.А. Слатвінський. Умань: Візаві. 2014. 198 с. [in Ukrainian].

Received 11.02.2025

Victoria REZNIKOVA

Dr. Sc. (Law), professor,
Head of the Department of Economic Law
and economic justice Educational and Scientific Institute of Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-0149-0710

Volodymyr USTYMENKO,

corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine,
corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Honored Lawyer of Ukraine, Dr. Sc. (Law), professor,
director of the State Organization “V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-1094-422X

Valentine SHCHERBYNA

academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Dr. Sc. (Law), professor,
Honored lawyer of Ukraine, professor of the Department of Economic Law
and economic justice Educational and Scientific Institute of Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4221-0965

PROBLEMS OF IMPROVING UKRAINIAN LEGISLATION ON FOREIGN INVESTMENTS

The article examines the current state of investment legislation. Particular attention is paid to the comparative legal analysis of the legislation of Ukraine on foreign investments with the law of the European Union, to identify problems and propose ways to solve them for the effective attraction of foreign investments to the economy of Ukraine during the period of martial law and in the post-war period. It is argued that the introduction of Ukraine's own mechanism for screening foreign direct investments is critically important for the sustainable functioning of the economy in wartime and post-war times and is also predictable in view of the ongoing processes of approximating Ukrainian legislation to the law of the European Union. One of the important components of state regulation of investment activity as a complex of organizational, economic, and legal measures of the state aimed at the spreading and intensification of investment processes is the policy of protectionism aimed at protecting the national investment market. Its main tools are increasing customs tariffs on imports, taxation of foreign investments, and restrictions on the import of certain goods. A key element of state policy in the field of investment is regulatory and legal regulation. The conclusion is substantiated that economic (economic) legislation, including investment legislation, requires systematic updating (modernization), which will ensure the orderliness of economic (economic) activity at a higher level, laying the foundation for the systematic, consistent, logical development of legislation on economic (economic) activity; achieving mutual consistency and stability of the action of legal norms that regulate relations in the field of economy; compliance of legislation with the latest needs of the economy; simplification of the search for the necessary regulatory material by law enforcement entities; optimal combination of state regulation and market self-regulation of the economy; consideration and coordination of public and private interests in the economic sphere; achieving unity of relevant law enforcement (including judicial) practice; reducing the number of economic offenses, economic disputes subject to judicial review, etc.

Keywords: foreign investments, screening, state regulation, legal regulation, updating of economic legislation.